

Alle driftsoperatører og statlige mottak

DERES REF

VÅR REF
00/01788

DATO
19. oktober 2000

FØRINGER FOR MOTTAKENES PLANARBEID FOR 2001

I tråd med *Instruks for plan og økonomi i statlig mottak* oversendes Utlendingsdirektoratets føringer for mottakenes planarbeid for 2001. Vedlagt følger også planskjemaer som viser hvilke områder UDI krever planlegging og rapportering på, samt skjemaer for egenplanlegging ut over UDIs krav. I tillegg vedlegges plankalender for 2001.

Mottakene skal planlegge sin virksomhet i henhold til målsettingene i driftsreglementets del A og i henhold til kravene til mottaksarbeidet slik de fremkommer i driftsreglementets del B.

Konsolidering

Mottakssystemet består fortsatt av svært mange mottak. Det er en kjensgjerning at det er stor variasjon i kvaliteten på driften av mottakene. Derfor vil *konsolidering* være hovedoverskriften for mottaksarbeidet i 2001. Med konsolidering menes å sikre at de kravene som er nedfelt i styringsdokumentene oppfylles. De fleste mottak oppfyller mange av disse kravene. De færreste – om noen – oppfyller alle.

Som et ledd i konsolideringen, skal det legges vekt på opplæring og kompetanseheving. På dette området har driftsoperatør og UDI et delt ansvar. Driftsoperatøren har - i egenskap av arbeidsgiver - ansvar for å tilsette det antall personer som er nødvendig for å løse de oppgaver som skal ivaretas ved mottaket, og personalet skal være kvalifisert for å løse de oppgavene de får ansvar for. Videre skal driftsoperatør sikre at mottakets ledelse og øvrig personale får nødvendig opplæring og faglig veiledning.

UDI har på sin side et ansvar for å gi driftsoperatører og mottaksansatte opplæringstilbud på de felt som ligger innenfor UDIs ansvarsområde. I 2001 vil UDI fokusere på opplæring innenfor informasjonsarbeid og informasjonsmetodikk, jfr. det som nedenfor sies om prioriterte områder.

Det forutsettes samtidig at den enkelte driftsoperatør, som en del av konsolideringen, gjennomgår driften av mottaket og iverksetter egne opplærings- og kompetansehevingstiltak på de områder hvor dette er nødvendig.

Beboermedvirkning

Beboermedvirkning har i flere år vært et eget satsningsområde i mottaksarbeidet. Samtidig har UDI hele tiden understreket at beboermedvirkning egentlig er et perspektiv på alt arbeid i statlige mottak og ikke et eget arbeidsområde. Vi tar nå konsekvensen av dette gjennom å sette inn beboermedvirkning som en underoverskrift for mottaksarbeidet i 2001. Dette betyr imidlertid ikke at kravene til mottakene på dette området vil bli mindre. For selv om det ikke er utarbeidet egne planskemaer for beboermedvirkning, skal beboermedvirkningsperspektivet tas inn i mottakets planer. Det er driftsoperatørs ansvar å påse at dette blir gjort. Det er i første rekke innenfor medbestemmelse/innflytelse at mange mottak har et stykke igjen før dette perspektivet er godt nok ivarettatt.

Enslige mindreårige

Enslige mindreårige asylsøkere er en særlig utsatt gruppe som krever særskilt tilrettelegging. Derfor er det også ved flere mottak opprettet egne avdelinger for enslige mindreårige. Det er nå utarbeidet "*Faglige retningslinjer for arbeidet med enslige mindreårige i statlige mottak*" til bruk ved disse avdelingene. Retningslinjene skal være gjenstand for lokal tilpasning ved den enkelte avdeling.

Enslige mindreårige som kommer sammen med voksne følgepersoner blir plassert i ordinære mottak. Mottakene må ha et spesielt fokus på disse personene. Kravet til en fast kontakt blant de ansatte og kravet til bruk av individuell plan¹ gjelder også for disse.

Ut over det ovennevnte, gjelder prioriteringene i dette brevet også for arbeidet med enslige mindreårige.

Under overskriftene konsolidering og beboermedvirkning skal så følgende deler av virksomheten prioriteres i planleggingen for 2001:

Informasjonsarbeid

UDIs tilsyn etterlater et bestemt inntrykk av at informasjonsarbeidet i mange mottak er for tilfeldig. Mange driver informasjonsarbeidet på en måte som omtales som "vi gir individuell informasjon etter behov". Dette er en informasjonsmetodikk som i første rekke er tiltenkt de beboerne som har gjennomført ankomstdelen og den ordinære delen av det strukturerte informasjonsprogrammet. Videre er "informasjon etter behov" også et viktig supplement til et informasjonsprogram. Men det er ikke tilstrekkelig som informasjonsprogram.

SINTEF-IFIMs levekårsundersøkelse² konkluderer slik:

¹ "Individuell plan ved kommunens bosetting av enslige mindreårige asylsøkere/flyktninger". Det vil komme nærmere retningslinjer for bruken av denne for enslige mindreårige med følgepersoner.

”Det er vel rimelig å konkludere med at det ser ut til å være behov for både systematisk informasjon ved ankomst og seinere, og at ansatte i større grad er tilgjengelig for beboernes spørsmål gjennom å være mye til stede blant beboerne, ikke enten eller. I tillegg bør de samme informasjonstilbudene komme igjen flere ganger, for å ta høyde for at ikke alle greier å ta imot informasjonen de får første gang.”

Driftsreglementet stiller krav til at alle mottak skal ha et *strukturert* program tilpasset de beboerne som til enhver tid befinner seg i mottaket. Dette er å anse som et absolutt krav. Både driftsreglementet og veilederen til informasjonsprogrammet omtaler hvilke temaer det skal informeres om. Veilederen til informasjonsprogrammet er også en veileder i metodikk.

I planleggingen for 2001 skal det på alle mottak legges til rette for et strukturert informasjonsprogram med utgangspunkt i kravene i driftsreglementets del B pkt. 5. Innholdet i programmet skal samordnes med den samfunnskunnskapen som gis i norskopplæringen, noe som forutsetter et tett samarbeid med undervisningsinstitusjonen. Innholdet i programmet skal videre baseres på et tett samarbeid med beboerne, både når det gjelder temaer og metodikk.

Noen driftsoperatører har overlatt den ordinære delen av informasjonsprogrammet til den instansen som driver norskopplæringen. Det åpnes for at slike ordninger kan videreføres under forutsetning av at driftsoperatør utarbeider rutiner for å sikre at programmet tilfredsstillende kravene i driftsreglementet og at beboerne sikres tilfredsstillende innflytelse. Med en slik organisering er det også spesielt viktig å sikre at informasjon som ev. ikke blir gitt i tilknytning til norskundervisningen blir ivaretatt. Videre må det sikres at personer som av ulike årsaker ikke deltar i norskundervisningen får tilstrekkelig informasjon.

Alle mottak skal ha et opplegg for å dokumentere hvilke temaer i informasjonsprogrammet den enkelte beboer har deltatt på. Denne dokumentasjonen skal følge med registrerings- og intervjueskjemaet.

Videre skal alle mottak planlegge for og i løpet av 2001 foreta en evaluering av informasjonsprogrammet. Beboerne skal trekkes aktivt med i evalueringen, ikke bare som informanter men også i utarbeidelsen av evalueringsopplegget.

I informasjonsarbeidet inngår også holdningsskapende arbeid internt på mottaket og eksternt mot lokalsamfunnet. Her skal det legges spesiell vekt på å aktivt bruke beboernes kunnskaper og erfaring både i planlegging og gjennomføring av aktuelle tiltak.

Måltrettet kvalifisering

Det pågår for tiden et arbeid for å utvikle og innføre gode introduksjonsprogrammer for nyankomne flyktninger og innvandrere. Målet med introduksjonsprogrammene er å fremme de nyankomnes mulighet til deltakelse i ordinært arbeid, utdanning og samfunnsliv. Programmene er knyttet til tiden etter bosetting i en kommune.

² Kirsten Lauritsen og Berit Berg: ”Mellom håp og lengsel. Å leve i asylmottak.” 1999.

Introduksjonsprogrammene i kommunene er en organisering av opplæringstiltak som i løpet av en avgrenset periode skal ivareta den grunnleggende kvalifiseringen av nyankomne innvandrere på en helhetlig måte. Med kvalifisering menes å:

- øke den språklige kompetansen (lære norsk)
- øke den faglige kompetansen (fullføre utdanning)
- øke den sosiale kompetansen (tilegne seg kunnskap om det norske samfunnet generelt og arbeidslivet spesielt)

For asylsøkere starter deler av denne kvalifiseringen allerede ved ankomst til statlig mottak. Da begynner man med norskundervisningen (språklig kompetanse) og med informasjonsprogram og aktiviteter (sosial kompetanse).

Når *målrettet kvalifisering* tas inn som et prioritert arbeidsområde i 2001, er det for å fokusere på de kvalifiserende aktivitetene som foregår mens personene bor i mottak, å bidra til at disse sees i sammenheng og at de målrettes. Med målretting menes at det skal ligge en bevisst tanke bak de kvalifiseringstiltakene som iverksettes. Målet er at beboerne i størst mulig grad skal kunne ivareta sin egen livssituasjon under mottaksoppholdet og at mottaksoppholdet skal forberede både for ev. retur til hjemlandet og for et videre liv i Norge.

Kartlegging av medbrakt kompetanse, formell så vel som uformell, av kvalifiseringsønsker og –behov, er en forutsetning for å kunne målrette de kvalifiserende tiltakene som gjennomføres i mottaksfasen. Mottakene skal utarbeide en plan for dette arbeidet. Et viktig redskap her vil være registrerings- og intervju-skjemaet. Det forutsettes aktiv bruk av skjemaet, i dialog med den enkelte beboer, gjennom hele mottaksoppholdet.

For enslige mindreårige med eller uten følgepersoner skal individuell plan brukes i kartleggingen i tillegg til registrerings- og intervju-skjemaet.

Differensiert tilbud

Tilbudet i statlig mottak skal være likeverdig, nøkternt og forsvarlig. Programmet i mottak skal tilpasses de beboerne som til enhver tid bor i mottaket. Dette betyr at tilbudet må differensieres i forhold til grupper av individer og i forhold til enkeltindivider. Grupper med særskilte behov kan være kvinner, barn, lengeventende og syke/traumatiserte. I tillegg vil det finnes enkeltindivider i eller utenfor disse gruppene som også vil ha behov for spesiell tilrettelegging.

Differensiering av tilbudet innebærer å ivareta den enkeltes behov både når det gjelder fysiske forhold og når det gjelder tilrettelagte tilbud innen informasjon og aktiviteter. Det kan eksempelvis være nødvendig å iverksette spesielle tiltak for å

- sikre at småbarnforeldre og enslige forsørgere skal kunne delta i norskundervisningen og informasjonsprogrammet
- sikre at enslige mindreåriges følgeperson(er) er i stand til å ivareta sin rolle som omsorgsperson(er)
- sikre at kvinner og ungdom får innflytelse i samarbeidsrådet
- sikre kvinner mot uønsket oppmerksomhet fra menn
- tilrettelegge for barns og ungdoms deltakelse i lokalsamfunnet

- tilrettelegge tilbud til personer med spesielle behov
- tilby beboere med helseproblemer eller andre spesielle behov tilrettelagte boforhold
- tilby lengeventende relevant informasjon og relevante aktiviteter for å redusere belastningene ved et langvarig mottaksopphold

Det forutsettes at mottakene i planleggingen for 2001 utarbeider rutiner for kartlegging av beboernes behov for et differensiert tilbud og legger planer for hvordan ulike behov skal kunne imøtekommes. Differensiering av tilbudet gjelder alle beboerne i mottaket, men prioriterte grupper er kvinner, barn – herunder enslige mindreårige, syke/traumatiserte og lengeventende.

Om planskjemaene

I utgangspunktet er det en tett kobling mellom planskjemaene og driftsreglementets del B. Hittil har det vært laget ett planskjema for hvert av de seks arbeidsområdene i del B. Som det vil fremgå av de vedlagte planskjemaene, vil det for planleggingen for 2001 legges det opp til en løsere kobling.

Planskjemaene fastsetter *minimumskrav* til planlegging og rapportering. De er dels en konkretisering av de prioriterte områdene, dels krav til planlegging og rapportering på andre områder. Vi gjør oppmerksom på at det i løpet av året kan komme tilleggskrav, både som en følge av en videreutvikling innen enkelte fagområder og som en følge av politikkendringer og justering av prioriteringene.

Planskjemaene foreligger som .doc-filer (Word for Windows). De kan fås som filvedlegg mot at det sendes e-post med forespørsel til rkmlsh@udi.no. Vi ber om at tittelen på e-posten er Plan-2001, slik at utsendelsen av skjemaene kan skje automatisk.

Med hilsen
for Utlendingsdirektoratet

Kari Laupstad
regiondirektør

Lars Steinar Hansen
rådgiver

Vedlegg

Kopi: UDI/Mottakskontoret
 UDI/Regionkontorene